

REMISSVAR – ETT INVESTERINGSPROGRAM FÖR KULTUR (SOU 2026:31)

SAMMANFATTNING

Kungliga Operan AB (Kungliga Operan) tillstyrker i huvudsak de förslag som lämnas i ovan rubricerade betänkande.

Kungliga Operan delar utredningens bedömning att Sverige behöver stärka förutsättningarna för privat finansiering av kultur genom ökad filantropi, donationer och andra privata investeringar. De föreslagna åtgärderna kan skapa bättre förutsättningar för långsiktiga samarbeten mellan kulturinstitutioner, donatorer, stiftelser och näringsliv, bredda engagemanget för kulturen och stärka kultursektorns finansiella motståndskraft och utvecklingsförmåga. Det är samtidigt avgörande att större kulturinstitutioner som bedrivs som offentligt styrda aktiebolag, såsom Kungliga Operan, omfattas av ett fungerande system för breddad kulturfinansiering.

Samtidigt understryker Kungliga Operan att privat finansiering inte kan ersätta den offentliga grundfinansiering som är avgörande för kulturinstitutioners långsiktiga stabilitet, konstnärliga kvalitet och fullgörande av de kulturpolitiska uppdrag som följer av statligt huvudmannaskap. Privat finansiering bör ses som ett värdefullt komplement till, men inte en ersättning för, offentliga medel.

BAKGRUND

Kungliga Operan är Sveriges nationalscen för opera och balett och har ett särskilt ansvar för att vara den i Sverige ledande institutionen inom sina konstformer. Operan ska stå på högsta nivå när det gäller konstnärlig kvalitet, utveckling och förnyelse, värna och utveckla kulturarvet samt nå en stor och bred publik i hela landet. Som nationalscen ska Operan också kunna hävda sig väl i jämförelse med de främsta internationella operahusen och balettkompanierna.

För att långsiktigt kunna fullgöra detta uppdrag och även fortsatt hålla en internationellt konkurrenskraftig nivå krävs en stabil offentlig grundfinansiering i kombination med goda möjligheter till kompletterande extern finansiering. Filantropi, partnerskap och andra privata bidrag är sedan länge en betydelsefull del av finansieringen för många ledande operahus internationellt. Motsvarande förutsättningar behöver finnas även för Kungliga Operan.

Kungliga Operan har under lång tid arbetat med att bredda finansieringen genom samverkan med privatpersoner, stiftelser, näringsliv och internationella donatorer.

Operans erfarenhet visar att extern finansiering kan möjliggöra nya konstnärliga och publika satsningar och därmed förstärka nationalscenens bidrag till svenskt kulturliv. Utredningen lyfter också fram Kungliga Operan som en av de nationella kulturinstitutioner som redan arbetar strategiskt med breddad finansiering.

För Kungliga Operan är utredningens förslag särskilt angelägna. Under perioden 2027–2031 bedrivs verksamheten utanför Operahuset i samband med den omfattande renoveringen av byggnaden, vilket medför ökade kostnader, betydande investeringsbehov och ett ökat behov av kompletterande finansiering. Förslag som stärker förutsättningarna för donationer, stiftelsemedel och andra långsiktiga privata investeringar kan få stor betydelse för Kungliga Operans möjligheter att genomföra sitt uppdrag, upprätthålla högsta konstnärliga kvalitet och stärka sin internationella konkurrenskraft.

ALLMÄNNA SYNPUNKTER

Kungliga Operan välkomnar utredningen och delar den problembild som redovisas.

Operan delar utredningens bedömning att det finns behov av reformer som stärker incitamenten för privat givande och investeringar i kultur. Utredningen visar att Sverige har en lägre nivå av privat kulturfinansiering än flera jämförbara länder, att finansieringen från privata stiftelser och fonder är mer begränsad än i övriga Norden samt att kultursektorn efterfrågar såväl ekonomiska incitament som fler kontaktytor mellan kulturaktörer och potentiella finansiärer. En modernisering av regelverket är därför välmotiverad och kan bidra till att stärka kulturinstitutioners möjligheter att utveckla långsiktiga relationer med donatorer, stiftelser och näringsliv.

Kungliga Operans erfarenhet är att privat givande inte enbart tillför ekonomiska resurser. Donatorers och sponsorerers tid, kunskap och engagemang kan skapa nya nätverk, mötesplatser och ambassadörer för kulturen. När fler delar av samhället ges möjlighet att bidra kan kulturens räckvidd och förankring breddas och kulturen ta en mer självklar plats i samhällslivet.

Operans erfarenhet är samtidigt att privat finansiering inte påverkar konstnärliga beslut. De samarbeten som Kungliga Operan hittills har utvecklat har kunnat bedrivas med respekt för den konstnärliga integriteten. Detta förutsätter tydliga ramar, transparenta villkor, interna policyer och en klar ansvarsfördelning. Frågan bör följas över tid, men utgör enligt Kungliga Operans erfarenhet inte ett skäl att avstå från de föreslagna reformerna.

Det har framförts farhågor om att breddad privat finansiering främst kan komma större och redan etablerade institutioner till del och därmed förstärka skillnaderna inom kultursektorn. Den risken bör beaktas i programmets utformning och uppföljning. Samtidigt bedömer Kungliga Operan att ett starkare givande till kultur över tid kan bidra till att den samlade privata finansieringen växer och därigenom skapa möjligheter för fler mottagare.

För att reformerna ska få ett brett genomslag behöver kultursektorn ges möjlighet att bygga kompetens, utveckla arbetssätt och dela erfarenheter. Kungliga Operan är beredd att aktivt bidra med kunskap och erfarenheter från sitt arbete med filantropi och

partnerskap och därigenom medverka till att stärka förutsättningarna för breddad finansiering i kultursektorn som helhet.

SYNPUNKTER PÅ UTREDNINGENS FÖRSLAG

BEHOVET AV ETT INVESTERINGSPROGRAM FÖR KULTUR

Kungliga Operan tillstyrker förslaget att införa ett särskilt investeringsprogram för kultur.

Ett samlat nationellt program kan bidra till att skapa långsiktighet, tydlighet och ökad legitimitet för privat kulturfinansiering. Det kan även bidra till att stärka kulturens ställning i samhället och öka intresset för donationer, filantropi och andra former av privata investeringar i kulturverksamhet.

SKATTEREDUKTION FÖR GÅVOR TILL KULTUR

Kungliga Operan tillstyrker förslagen om skatteincitament för gåvor till kultur. Vidare understryker Kungliga Operan utredningens bedömning, att beloppsgränsen för fysiska personer minst bör uppgå till samma nivå som gäller för företag för att förslaget om skatteincitament ska få effekt.

Utredningen visar att nuvarande regler styr givande till vissa ändamål och att Sverige som i princip enda land i Europa helt saknar skatteincitament för att främja gåvor till kultur. Kungliga Operan delar bedömningen att kultur bör ges en ställning inom ramen för skatteincitamenten för gåvor. Detta kan stärka såväl privat givande som möjligheterna att attrahera nya grupper av donatorer.

OFFENTLIGT STYRDA KULTURINSTITUTIONER

Kungliga Operan vill särskilt framhålla vikten av att de föreslagna systemen utformas så att även offentligt styrda kulturinstitutioner omfattas på likvärdiga villkor.

Utredningen konstaterar att många av Sveriges största kulturinstitutioner, däribland Kungliga Operan, bedrivs som offentligt styrda aktiebolag. För att reformerna ska få ett reellt genomslag inom kultursektorn är det därför avgörande att organisationsformen inte begränsar möjligheterna att ta del av de föreslagna incitamenten.

MATCHNING OCH LÅNGSIKTIGA INVESTERINGAR

Kungliga Operan ser positivt på utredningens förslag att etablera matchningssystem som skapar incitament för ökat givande genom att förstärka effekterna av privata investeringar i kultur. Utredningens internationella jämförelser visar att sådana modeller kan ge betydande positiva effekter och bidra till att mobilisera ytterligare privata resurser.

Särskilt värdefulla bedöms förslagen om insamlingskampanjer för stora satsningar och ett semiautomatiskt system. Modellerna uppmuntrar större fleråriga åtaganden och långsiktiga investeringar. För nationella kulturinstitutioner med omfattande kulturarvsansvar, större investeringsbehov och lång planeringshorisont kan sådana lösningar få stor betydelse.

KONSEKVENSER

Kungliga Operan delar utredningens bedömning att de föreslagna reformerna kan bidra till att successivt öka den privata finansieringen av kultur i Sverige. För Operan bedöms förslagen kunna skapa bättre förutsättningar för långsiktiga donationer, stiftelsesamarbeten och andra former av privat finansiering. Detta är särskilt angeläget mot bakgrund av den kommande renoveringsperioden och det ökade behovet av kompletterande finansiering som denna medför. Reformernas långsiktiga genomslag kommer samtidigt att vara beroende av att kultursektorn ges goda förutsättningar att utveckla sådana samarbeten och att intresset för privat finansiering av kultur fortsätter att stärkas.

HANDLÄGGNING

I detta ärende har Kungliga Operans styrelse beslutat och verkställande direktören Fredrik Lindgren varit föredragande. Även chefsjuristen Helena Sköldborg och Head of Development Office Isak Nilson har varit delaktiga i framtagandet av remissyttrandet.

Fredrik Lindgren

Verkställande direktör

